

УДК 821.161.2

М. И. Свалова

доцент кафедри журналістики
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент (Україна)

КОЛОНКИ СЕРГІЯ ОСОКИ В ІНТЕРНЕТ-ВИДАННІ «OPINION»

У статті розглянуто колонки Сергія Осоки в інтернет-виданні «Opinion». Розкрито зв'язок його публіцистичних матеріалів із художніми творами (прозою) на рівні естетичних складників. Доведено, що автор поєднує соціальну проблематику з філософськими та морально-етичними аспектами. Визначено мету колонок — спонукати реципієнтів до міркування, до самостійних висновків відповідно до власного життєвого досвіду. Виділено такі особливості публікацій Сергія Осоки: автобіографічність, документалізм, психологічна наснаженість деталей.

КОЛОНКИ СЕРГЕЯ ОСОКИ В ИНТЕРНЕТ-ИЗДАНИИ «OPINION»

В статье рассмотрены колонки Сергея Осоки в интернет-издании «Opinion» (рубрика «Колонка»). Раскрыта связь его публицистических материалов с художественными произведениями (прозой) на уровне эстетических составляющих. Доказано, что автор сочетает социальную проблематику с философскими и морально-этическими аспектами. Определена цель колонок — побуждать реципиентов к размышлениям, к самостоятельным выводам в соответствии с собственным жизненным опытом. Выделены следующие особенности публикаций Сергея Осоки: автобиографичность, документализм, психологическая насыщенность деталей.

Публицистические материалы Сергея Осоки вписываются в эстетическую систему его прозы, что закономерно для такого вида творчества, как писательская публицистика. Тематика его колонок — разнообразна, автор касается острых социальных тем, а также рассматривает действительность в контексте философских аспектов, проблем морального выбора, ответственности за него, толерантности и т.д. В основе каждого материала — внешний или внутренний конфликт, участником которого выступает сам автор, ведь сквозь призму его опыта, мировоззренческих установок, эмоциональных реакций происходит моделирование действительности, изображение и выражение ее разнообразных аспектов. Колумнист удачно комбинирует элементы описания, повествования и рассуждения, демонстрируя собственный взгляд на проблему или ситуацию, художественными средствами создает эффект присутствия, вызывает эмпатию. Колонки Сергея Осоки — интересный пример современной украинской писательской публицистики, предмет дальнейших комплексных исследований.

COLUMNS OF SERHII OSOKA IN THE ONLINE EDITION «OPINION»

The article discusses the columns of Serhii Osoka in the online edition «Opinion» (rubric «column»). The connection of his journalistic materials with the author's fiction

works (prose) at the level of aesthetic components is revealed. It is proved that the author combines social issues with philosophical, moral and ethical aspects. The purpose of the columns is to encourage the recipients to think, to make their own conclusions according to personal life experience. The following features of Serhii Osoka's publications are highlighted: autobiographism, documentalism, psychological saturation of details.

The journalistic materials of Serhii Osoka fit into the aesthetic system of his prose, which is natural for this kind of creativity as writer's journalism. The topics of his columns are diverse, the author deals with acute social issues, and also considers reality in the context of philosophical aspects, problems of moral choice, responsibility for it, tolerance, etc. Each material is based on an external or internal conflict in which the author himself is a participant because modeling of reality, reflection and expression of its various aspects take place through the prism of his experience, world-view foundations and emotional reactions. The columnist successfully combines elements of description, narration and reasoning, demonstrating his own view on the problem or situation, using artistic means creates an effect of presence and causes empathy. The columns of Serhii Osoka are an interesting example of modern Ukrainian writer's journalism and the subject of further comprehensive researches.

Явища публіцистики й української письменницької публіцистики тривалий час викликають стійкий інтерес журналістикознавців. Осмислюючи поняття публіцистики на рівні дефініцій, М. Титаренко справедливо висновує: «Публіцистика — це складний соціокультурний феномен, що одночасно виявляє себе у сферах журналістики (газетна/журнальна, теле-, радіопубліцистика), літератури (художня публіцистика), філософії (світоглядна публіцистика); актуалізується на різних рівнях (стиль, метод, жанр, метатекст, професія, наука, світогляд, явище) <...>» [1, с. 48]. Ми погоджуємося і з думкою К. Сільман, яка наголошує на тому, що: «широке використання митцем суто художньої образності, порівняно з більш логічно-понятійною наповненістю творів журналістів-публіцистів, дає підстави розглядати письменницьку публіцистику як специфічний жанрово-стильовий різновид публіцистики (тобто публіцистики взагалі)» [2, с. 80]. Актуальність нашої розвідки зумовлена потребою вивчення доробку сучасних письменників, які творять контент інтернет-ресурсів, публіцистичними виступами привертаючи увагу до проблем сьогодення.

Сергій Осока — український поет, прозаїк, перекладач, редактор, колумніст — пише для всеукраїнського інтернет-видання «Opinion» (започатковане 2017 р.), публікується здебільшого в рубриці «Колонка». Тематика його матеріалів — різноманітна, виступи стосуються гострих соціальних питань, а також порушують актуальні філософські, морально-етичні проблеми. В основі кожної колонки — конфлікт, зовнішній чи внутрішній, учасником якого є автор, адже саме через призму його досвіду, світоглядних установок, емоційних реакцій відбувається моделювання дійсності.

Заголовки здебільшого представляють не тему чи якийсь проблемний аспект, а емоційний фон, презентують ключовий образ або натякають на соціальний контекст: «Де влітку морозиво дешевше», «“Жалься, Боже, України, що не вкупі має сини”! — Іван Мазепа», «Крихітна лялька між рамами вікон», «На Різдво до Катьки», «Регіональне телерадіомовлення. В обіймах агонії», «Рідна мова — жива...», «Скляний півень», «У пошуках Ольги Герасим'юк. Новорічна історія», «Три історії з життя сільських жінок задля їхнього свята» тощо.

Публіцистичні матеріали Сергія Осоки вписуються в естетичну систему його короткої прози, і ця риса — закономірна для такого різновиду творчості, як письменницька публіцистика. Колумністика письменника прикметна виразними різноплановими деталями, майстерним комбінуванням соціальної та побутової площин, узаємозв'язком ліричного й документального, трагічного й комічного, незвичного (містичного) і типового. Наприклад, у колонці «Поминальний день» цвинтар із усіма ритуальними діями, що відбуваються там, — конкретний і водночас символічний простір, де представлені людські долі, характери, трагедії.

Розпочинає автор своєрідним вступом — типовою ситуацією підготовки до важливої події: село заздалегідь прибирає на цвинтарі. Основна частина — поєднання діалогів, розповіді та опису — демонструє і лаконічні філософські узагальнення селян про плинність часу, і цікаві образи-характери, і психологічні деталі, що надають історії особливої зворушливості. Цвинтар — це своєрідна «сцена», де панує величний спів відправи, де всі залучені до єдиного ритуалу, чогось більшого, ніж традиційне поминання; тут поважно вітаються й журяться, припрохують і випивають, сумують за вічним і думають про насуцenne: «Ми є, хоч і болять у нас ноги й руки, хоч і тиск у нас, хоч і корова ось-ось розтелиться, хоч і пенсії ні на що не вистачає, хоч і фельдшерки вже років десять як тут нема, і будинок фельдшерський облупився, світить дранками, а ми ж — бачте! — тут. Радіємо сьогодні одна одній, вітаємося, гомонимо святково. Бо на той рік хтозна ж... Хтозна, може, мене або її вже батюшка згадуватиме в своєму квітневому нетутешньому співі» [3].

Автор надзвичайно скрупульозний в описі дійства, його учасників, деталей, вражень: колумніста цікавлять і пелюстки абрикосового цвіту на плечах у батюшки, принесені, вочевидь, із попереднього кладовища, бо на цьому не ростуть абрикоси, і сільська п'яничка, «кацапка» (насправді білоруська) Марія, що щасливо засинає на цвинтарі, наробивши сорому доньці Вальці, і липи, які шумлять над нетверезою жінкою (і є в них «щось божественне» [3]). Важко виокремити головних і другорядних персонажів, адже за конкретикою сільського життя стоять метафізичні образи — пам'яті, часу, вічності, яка невідступно

нагадує про минущість усього: важливого й випадкового, піднесеного й низького.

Коли ж дію завершено (учасники ритуалу розходяться чи роз'їжджаються), образ цвинтаря набуває містичної символічності: «У сутінках цвинтар замикається в собі, застигає. Не ступиш сюди просто так, не зайдеш. Іржаві ворота не пустять. Вони знають, хто тут дома, а хто — ще в гостях...» [3]. Колумніст подає несподівану розв'язку (і це наближає колонку до новели) — охудожнений висновок про справжню суть життя, не новий за змістом, але важливий для цілісності емоційної структури матеріалу.

У центрі колонки «... і виведуть із двору корову» — особиста історія автора, пов'язана з Голодомором, досвід його сім'ї, актуалізація родової пам'яті. Спогади автора переплітаються зі спогадами його прабаби Явдошки про ті страшні роки, а цитатний заголовок — це саме її фраза — посилює емоційну напругу. Колумніст вибудовує розповідь на конкретних фактах, занурюючи при цьому читача в тривожну атмосферу невисловленого й прихованого.

Ключовий образ колонки — не автор, не його прабаба, це — образ пам'яті, що виринає сказаним наодинці, коли сторонніх немає поряд, а потім знову зникає. Отже, найважливіший момент — це не ховання Явдошкою під подушку їжі в останні роки життя, а марення літньої жінки, у яких страшна правда постає чи не найчіткіше: «А коли вона починала виходити з цього напівсну й говорити вже зв'язними реченнями, коли впізнавала нарешті мене, то найчастіше просила... нагодувати родину домовиків на горищі, бо сама вчора буцім носила їм юшки, але мало, і вони, певно, вже повмирили з голоду» [4].

Кульмінацією колонки можна вважати момент, коли автор помітив цукор, затиснутий у руці померлої прабаби (бачимо, що голод постає страшнішим за саму смерть). На нашу думку, авторові вдається без пафосу досягнути потрібного ефекту — переконати, вразити, зробити тему актуальною для кожного, поєднавши різні часові площини.

Перетворення дитячих страхів на реальні життєві трагедії — предмет колонки «Вона повернеться вранці». У вже традиційній — глибоко психологічній — манері автор відтворює зіткнення й взаємоперехід двох «страшних» світів — дитячого, химерного, ігрового й дорослого, реального.

Страх — образна основа колонки, він матеріалізується в інтер'єрних деталях, ігровій атрибутиці, зрештою, оприявнюється в реальній трагедії, яка вже виходить за рамки дитячої забави.

Герой колонки із товаришем Андрійком бавляться в дещо дивний, але загалом не такий уже незвичний спосіб (героя не цікавлять навіть дві залізниці та місяцехід із дистанційним керуванням — мрії всіх хлопчаків вісімдесятих), і

страх як умова та результат гри виписаний із психологічною точністю: «А товариш любив “боятися”. Ми завішували стіл ковдрами й простирадлами, виставляли на чатах олов’яних (читай — пластмасових!) солдатиків та різних плюшевих звірюк, а самі залазили під стіл і сиділи там, наслухаючи “грізні небезпеки”» [5].

Поступово дитяча гра в «страшне» доповнюється новою атрибутикою: крім кікімор, чучундр і «мертвих» солдатиків (це все — там, за межами надійної «схованки»), з’являються й небезпеки з іншого — дорослого — світу. Світу, де Андрійків батько Адам пиячив, до нього «приходила білочка» [5], де у «великому домі було багато різних алкашів» [5]. Кульмінація — це зіткнення двох світів, реального й вигаданого, де п’яний батько у стані білої гарячки перетворюється на казкового вовка: «Він гарчав і торгав лаковану шафу, гатив по столу, а тоді падав на підлогу й смикався, а з рота йому летіла густа зеленувата піна. Потім із сусідніх сіл прийшли мисливці в погонах, зв’язали вовкові лапи й потягли сходами вниз» [5].

Подальший розвиток подій — заляканість Андрійка (тепер він воліє гратися вже в шафі, щільно зачиняючи двері), психічні розлади його мами Каті, яка постійно страждала від головного болю, її смерть (у хлоп’ячій уяві мама перетворилася на мумію) — поданий автором лаконічно, із вражаючою точністю, притаманною дитячому світосприйняттю. Фінальна сцена — своєрідне «продовження жаху»: Андрійко після похорону мами на запитання товариша, де ж вона, відповів, що та повернеться вранці, і знову запросив до гри. Автор залишає фінал відкритим, його не цікавлять конкретні причини й соціальні аспекти трагедії, мета колумніста — відтворити внутрішній світ дитини саме з дитячої позиції. Реципієнт не знає, як саме постраждала психіка малого Андрійка, які це мало наслідки, але цілком очевидно, що описана ситуація — типова, а дитячі травми з вини дорослих — явище поширене.

Колонки «Чого плаче Кітон Джонс?» і «За тих, кого ми приручали...» присвячені гострим питанням освіти, виховання, толерантності, морального вибору й відповідальності за нього. У матеріалі «Чого плаче Кітон Джонс?» колумніст, аналізуючи реакції на відео, де плаче хлопчик — жертва булінгу, міркує над темою цькувань і принижень у кількох аспектах. Перший — це виховання у шкільному середовищі. Оскільки колонка — автобіографічна, то автор підкріплює міркування фактами з власного досвіду: це й вимога носити шкільну форму, і заборона золотих сережок, каблучок та ланцюжків, але жодного випадку булінгу.

Окрема тема — класні години: учителька, з одного боку, делікатно пояснювала, чому потрібно допомагати однокласнику-сироті, з іншого — так доріка-

ла хлопчаків, який образив шкільну прибиральницю, що той заплакав і вибіг із класу (учителька називала винуватця Каїном). Автор не намагається визначити, чи були доцільними такі педагогічні методи, його завдання — міркувати й порушувати ті питання, на які неможливо однозначно відповісти: «Може, це було занадто? Може, вона не мала права? Завдала душевної травми? Може, може... А, може, навпаки — нанесла бальзам, од якого спершу дуже пече, зате потім...» [6].

Другий аспект — це виховання в родині, і автор упевнений, що не треба нічого приховувати від дітей чи проводити окремі педагогічні бесіди, це не вплине на поведінку дитини, якщо вона бачить протилежний особистий приклад батьків. Заголовок колонки — риторичне питання, фінал — відкритий, цей прийом, до якого Сергій Осока вдається доволі часто, спонукає реципієнтів не до пошуків однозначної відповіді, а радше до міркувань над складною темою.

Колонка «За тих, кого ми приручали...» демонструє своєрідну «сповідь»: уже традиційно — від першої особи — автор описує свої кількарічні спроби допомогти одній сільській родині, що вела аморальний спосіб життя. Образ аморального життя («пекельної м'ясорубки» [7], яка нищила членів цієї родини й поступово затягувала самого автора марністю спроб урятувати) — не просто страшна метафора. Це реалістично виписаний світ, де кожен має своє навіки визначене місце, хоч дехто і здається спершу інакшим: «Райка була інша. Я завжди протиставляв її решті родини — чоловікові, проспиртованому настільки, що од нього можна було припалювати сірники, двом донькам, які з десяти років їздили в кількадевні “круїзи” з дальнобійниками, і бабі Вірці, яка, випивши, геть утрачала тяму й ішла додому через вікно, а не через двері» [7].

Історія цієї родини, як і невдалі та непослідовні (хоч і дуже щирі) спроби автора врятувати її, — трагічна: смерть, безпутство й каяття того, хто хотів допомогти. Коли через кілька років автор зустрів одну з опікуваних ним Райчиних доньок, то зрозумів усю глибину своєї поразки: «Якби вона достатньою мірою володіла мовою, я знаю, що б вона сказала. Вона б сказала, що краще було не давати їй надії. Краще було не прочиняти дверей у інший світ — звідки ллється м'яке домашнє світло й пахне смачною їжею. Бо потім їй ще гірше у своєму» [7]. Колумніст, як завжди, лише констатує, спонукає реципієнта до спільних роздумів, аналізуючи власні дії й посилюючи цим інтерес до зображеного психологічного конфлікту (адже за яскравими реалістичними деталями й метафорами морального занепаду стоїть внутрішня колізія, чітко прочитується суперечка автора з самим собою).

Отже, у своїх колонках Сергій Осока вдається до документального й водночас глибоко психологічного викладу автобіографічних історій з метою ак-

туалізації соціальних, філософських, морально-етичних проблем сьогодення, використовуючи засоби художньої виразності, спонукає читача до роздумів, викликає емпатію, створює ефект присутності, демонструючи яскравий зразок письменницької (художньої) публіцистики.

Список основних джерел

1. Титаренко, М. Феномен публіцистики: проблема дефініцій / М. Титаренко // Вісн. Львівського ун-ту. Сер. Журналістика. — 2007. — Вип. 30. — С. 41–50. [Вернуться к статье](#)
2. Сільман, К. В. Письменницька публіцистика як явище на перетині літератури й журналістики (на матеріалі збірки Юрія Андруховича «Тут похований Фантомас») / К. В. Сільман // Наукові праці. Серія: Філологія. Літературознавство. — 2015. — Т. 259, Вип. 247. — С. 79–83. [Вернуться к статье](#)
3. Осока, С. Поминальний день [Електронний ресурс] / С. Осока // Opinion. — Режим доступу: <https://opinionua.com/2018/04/17/pominalnij-den/>. — Дата доступу: 30.04.2019. [Вернуться к статье](#)
4. Осока, С. ... і виведуть із двору корову [Електронний ресурс] / С. Осока // Opinion. — Режим доступу: <https://opinionua.com/2018/11/24/i-vivedut-iz-dvoru-korovu/>. — Дата доступу: 30.04.2019. [Вернуться к статье](#)
5. Осока, С. Вона повернеться вранці [Електронний ресурс] / С. Осока // Opinion. — Режим доступу: <https://opinionua.com/2019/04/27/vona-povernetsya-vranci/>. — Дата доступу: 30.04.2019. [Вернуться к статье](#)
6. Осока, С. Чого плаче Кітон Джонс? [Електронний ресурс] / С. Осока // Opinion. — Режим доступу: <https://opinionua.com/2018/12/04/chogo-plache-kiton-dzhons/>. — Дата доступу: 30.04.2019. [Вернуться к статье](#)
7. Осока, С. За тих, кого ми приручали... [Електронний ресурс] / С. Осока // Opinion. — Режим доступу: <https://opinionua.com/2018/05/01/za-tix-kogo-mi-priruchali/>. — Дата доступу: 30.04.2019. [Вернуться к статье](#)